

Jongensslachtoffers op Chat met Fier

Jongensslachtoffers van seksueel
geweld en seksuele uitbuiting

*E. Simons
M. Covers
m.m.v. D. Van Heertum*

fier!

Jongensslachtoffers op Chat met Fier

Jongensslachtoffers van seksueel geweld en seksuele
uitbuiting

2024

E. Simons
M. Covers
m.m.v. D. Van Heertum

Fier
Holstmeerweg 1
8936 AS Leeuwarden

info@fier.nl
www.fier.nl

Vormgeving: Renske de Boer
Fotografie: Pexels

Inhoud

1. INTRODUCTIE	3
2. ONDERZOEKSVERANTWOORDING	4
3. JONGENS DIE SLACHTOFFER ZIJN VAN SEKSUEEL GEWELD	6
4. JONGENS DIE SLACHTOFFER ZIJN VAN SEKSUELE UITBUITING	10
5. EEN STEEKPROEF VAN DE CHATS	14
6. CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN	16
REFERENTIES	20
BIJLAGE - DEFINITIES	21

1. Introductie

Uit bevolkingsonderzoek onder Nederlandse volwassenen blijkt dat 6% van de mannen en 22% van de vrouwen wel eens gedwongen is tot seksuele handelingen tegen de wil.¹ Het gaat daarbij over alle vormen van ongewenst genitaal contact. In de samenleving wordt verondersteld dat mannen minder last hebben van (de gevolgen van) seksueel geweld dan vrouwen.² Echter blijkt uit onderzoek dat mannen juist meer last hebben van stressklachten, waaronder symptomen van posttraumatische stress stoornis, angst en depressie, na seksueel geweld dan vrouwen.³ Daarnaast heeft seksueel geweld bij mannen, evenals bij vrouwen, gevolgen voor emotioneel en fysiek welzijn.

Ondanks deze gevolgen is bekend dat mannen die seksueel geweld meemaken deze ervaring vaak voor zich houden en geen hulp zoeken.⁴ Deze terughoudendheid en beperkte onthulling door jongensslachtoffers wordt onder andere veroorzaakt door gendernormen en misverstanden over seksueel geweld, die zorgen voor sterke stigmatisering van mannen die seksueel geweld meemaken. Zo wordt van mannen verwacht dat zij sterk zijn, terwijl het misverstand heerst dat slachtoffers van seksueel geweld zwak zijn. Hieruit wordt onterecht geconcludeerd dat mannen geen slachtoffer kunnen zijn, en als ze dat toch zijn, ze zwak zijn of geen 'echte' man.⁵ Dit zorgt ervoor dat mannen veel schaamte en zelfverwijt ervaren na seksueel geweld. Daarnaast speelt bij mannen die door mannen misbruikt worden homofobie, vanuit zowel het slachtoffer als diens omgeving, een rol in de terughoudendheid van slachtoffers om hulp te zoeken.⁶ Deze beperkte onthulling maakt seksueel geweld onder jongens en mannen een onderbelicht probleem.

Naast seksueel geweld kunnen mannen ook slachtoffer worden van seksuele uitbuiting. Seksuele uitbuiting is een vorm van mensenhandel waarbij het slachtoffer door de mensenhandelaar gedwongen wordt seks te hebben met derden tegen betaling. Seksuele uitbuiting is een onderbelicht probleem in Nederland en de slachtoffers hiervan zijn nauwelijks in beeld. In 2021 kwamen slechts 30 jongensslachtoffers van seksuele uitbuiting voor in de officiële registraties, en dat is minder dan het jaar ervoor toen dat aantal op 87 lag.⁷ Het stereotype beeld van seksuele uitbuiting waarin loverboys minderjarige meisjes uitbuiten, draagt eraan bij dat in deze registraties weinig zicht is op jongensslachtoffers van seksuele uitbuiting.

- 1 De Graaf & Wijsen (2017).
- 2 Studzinska & Hilton (2017).
- 3 Elliot, Mok & Briere (2005).
- 4 De Graaf & Wijsen (2017); Von Hohendorff, Habigzang & Koller (2017); Langer et al. (2020).
- 5 Dorahy & Clearwater (2012).
- 6 Bullock & Beckson (2011).
- 7 CoMensha (2021).

Hoewel maar weinig mannen die seksueel geweld of uitbuiting meemaken gebruik maken van face-to-face hulpverlening, suggereert eerder onderzoek dat zij wel gebruik maken van hulpverlening waar zij anoniem kunnen blijven.⁸ Een voorbeeld van anonieme hulpverlening is Chat met Fier. Deze chat is een vorm van anonieme, online hulpverlening en biedt slachtoffers van geweld een anonieme en laagdrempelige mogelijkheid om hun verhaal te delen, advies in te winnen en hulp te ontvangen. Middels dit onderzoek bij Chat met Fier wordt getracht een beter beeld te krijgen van jongens en mannen die komen chatten op Chat met Fier, waarbij specifiek aandacht is voor jongens en mannen die slachtoffer zijn van seksueel geweld en seksuele uitbuiting.

Doel van het onderzoek

In dit onderzoek worden de achtergrondkenmerken en problematieken van de jongens die in de periode januari 2018 tot en met december 2020 op Chat met Fier kwamen chatten, in kaart gebracht. Hiervoor wordt gekeken naar (i) jongens die seksueel geweld hebben meegemaakt, (ii) jongens die seksueel zijn uitgebuit en (iii) een steekproef van alle jongens die in deze periode op de chat kwamen chatten.⁹ Deze kennis dient bij te dragen aan het vergroten van het zicht op deze onzichtbare groep slachtoffers van (seksueel) geweld, het versterken van de bescherming en hulpverlening aan hen en de opsporing van daders.

Dit onderzoek is tot stand gekomen vanuit het Consortiumproject 'Seksuele uitbuiting onder jongens en jonge mannen': een samenwerking tussen zorg- en expertiseorganisaties Koraal, Lumens, Fier, Pretty Woman en Sterk Huis in opdracht van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Aanleiding van het project is het gegeven dat jongensslachtoffers van seksuele uitbuiting vaak onder de radar blijven en terughoudend zijn in het zoeken naar hulp. Zij kampen met vele taboes rondom slachtofferschap en bovendien is de beschikbare kennis over en het zorg- en ondersteuningsaanbod voor hen beperkt. Daarom heeft het project als doel om: 1. middels onderzoek zicht te krijgen op de achtergronden en ondersteuningsbehoeften van jongens en jonge mannen die te maken (kunnen) hebben met seksuele uitbuiting, 2. (specialistische) methodieken en zorgprogramma's te ontwikkelen, passend bij de ondersteuningsbehoeften van deze jongens en 3. middels factsheets opgedane kennis en praktische handvatten te delen met professionals. Dit alles ten behoeve van preventie, signalering en (vroegtijdige) interventie.

- 8 Young, Pruett & Colvin (2018).
- 9 Zie Hoofdstuk 2 voor een nadere toelichting.

2. Onderzoeksverantwoording

In dit onderzoek ligt de focus op jongensslachtoffers van seksueel geweld en seksuele uitbuiting die in de periode van 1 januari 2018 tot en met 31 december 2020 op Chat met Fier kwamen. Bij aanmelding geven bezoekers hun leeftijd en geslacht op. Dit onderzoek betreft de chats waarin de bezoeker als geslacht 'man' had geselecteerd. Transgender mannen zijn ook meegenomen in het onderzoek. Chat met Fier is in de avond en nacht bereikbaar via de website van Fier. Sinds juli 2019 werkt Chat met Fier samen met het Centrum Seksueel Geweld (CSG) en is de chat ook bereikbaar via de website van het CSG. Zo kunnen mensen die over seksueel geweld willen praten buiten de openingstijden van het CSG chatten met specialistische hulpverleners. In deze periode zijn door de hulpverleners van Chat met Fier 577 chats aangemerkt als chatgesprek gerelateerd aan seksueel geweld en werden 61 chats aangemerkt als seksuele uitbuiting.

Het onderzoek betreft uitsluitend volledig anonieme chats. Om de privacy van gebruikers verder te beschermen, worden in quotes en casusomschrijvingen details aangepast. In de periode van dit onderzoek werden gebruikers van Chat met Fier middels de gebruikersvoorwaarden geïnformeerd over het gebruik van chats voor onderzoek. In de gebruikersvoorwaarden is ook benoemd dat gebruikers hun bezwaar bij de chathulpverleners kunnen aangeven. Wanneer dit is gebeurd, worden de gesprekken niet meegenomen voor onderzoek of kwaliteitsverbetering van de chat.

Tijdens het coderen van de chats bleek dat verschillende chats samengevoegd, dan wel verwijderd dienden te worden uit het databestand. Dit betroffen chats waarin bezoekers van de chat onder twee of meerdere gebruikersnamen kwamen chatten (samengevoegd), oftewel dubbelingen, chats waarin het niet bleek te gaan om een situatie van seksueel geweld of seksuele uitbuiting, chats waarin te weinig informatie stond om te kunnen coderen, chats waarin het ging om een persoon die zelf geen slachtoffer was of die dader bleek te zijn van een delict of chats die tijdens de analyse niet meer beschikbaar waren (alleen verwijderd).¹⁰ Bij de gesprekken over seksueel geweld zijn uiteindelijk 195 chats uit het databestand verwijderd. Bij de gesprekken over seksuele uitbuiting betrof dit 38 gesprekken, waarbij het met name ging om gesprekken waar onvoldoende signalen van seksuele uitbuiting naar voren kwamen. Uiteindelijk zijn 381 chatgesprekken rondom seksueel geweld en 23 chatgesprekken rondom seksuele uitbuiting meegenomen in de analyse van het onderzoek.

Naast jongensslachtoffers van seksueel geweld en seksuele uitbuiting is ook onderzoek gedaan

naar jongens die met een hulpvraag op de chat kwamen die gerelateerd kon zijn aan allerlei problematieken. Daarvoor is van de 5047 chats uit de periode januari 2018 t/m december 2020 een steekproef getrokken van 358 chats. Na het verwijderen van gesprekken waarin geen informatie stond, waar het ging om daders in plaats van slachtoffers en niet-beschikbare chats, kwam het totaal aantal chatgesprekken voor de steekproef uit op 291.

Hoewel met uiterste zorgvuldigheid is getracht het aantal dubbelingen uit de dataset te verwijderen, kan niet worden uitgesloten dat het onverhoopt is voorgekomen dat een persoon dubbel is meegenomen in het onderzoek. De mogelijkheid bestaat hierbij dat meerdere mensen dezelfde gebruikersnaam hebben gekozen, maar ook dat één gebruiker verschillende namen kan gebruiken. Daarnaast is het mogelijk dat sommige slachtoffers van seksueel geweld en seksuele uitbuiting wél op de chat terecht zijn gekomen, maar niet als zodanig zijn geregistreerd door de hulpverleners omdat het slachtofferschap niet duidelijk werd.

Bij het coderen en analyseren van de chatgesprekken is gebruik gemaakt van een codeboek, waarin diverse variabelen zijn gedefinieerd. Voorbeelden van variabelen zijn achtergrondkenmerken van de chatter, first disclosure (of het slachtoffer voor het eerst over diens ervaring met seksueel geweld of uitbuiting praat), de periode en duur van het seksueel geweld of de seksuele uitbuiting, en de relatie tussen dader en slachtoffer. Daarnaast is de problematiek van de jongens die seksueel geweld of seksuele uitbuiting hadden meegemaakt, kwalitatief onderzocht. Vanwege het hoge aantal slachtoffers van seksueel geweld, is ervoor gekozen om een steekproef van 51 slachtoffers van seksueel geweld te trekken, waarin de problematiek onderzocht werd. Bij seksuele uitbuiting is de problematiek van alle 23 jongens onderzocht.

De chats werden door twee onderzoekers gecodeerd. Wanneer twijfel bestond over het al dan niet coderen van een variabele werd hierover tussen de onderzoekers overleg gevoerd. Omdat de hoeveelheid informatie per chatgesprek kan verschillen en het niet mogelijk was om in elk gesprek alle variabelen te coderen, is bij de bespreking van de resultaten alleen gerapporteerd over de populatie waarvan de informatie bekend is. Het aantal respondenten kan hierdoor per variabele verschillen. Gecodeerde data is vervolgens middels het statistiekprogramma SPSS geanalyseerd.

¹⁰ Chats zijn niet beschikbaar wanneer deze gearchiveerd zijn. Chats worden gearchiveerd vanwege privacy redenen en zodra de database opgeschoond wordt (vanwege de grote hoeveelheid aan chatgesprekken).

Over Chat met Fier

Elk jaar verschijnen bij Fier meer dan 15.000 unieke personen op de digitale hulpverleningsfunctie Chat met Fier en worden meer dan 25.000 chatgesprekken gevoerd. Deze (anonieme) gesprekken gaan met name over problemen die bezoekers ervaren in het domein van geweld in afhankelijkheidsrelaties, waaronder mensenhandel. De drempel om over deze onderwerpen te praten is hoog. In veel gevallen vertellen de bezoekers op de chat voor de eerste keer over de problematiek waarmee zij worstelen (first disclosure), hebben ze last van traumaklachten en speelt er onveiligheid. De medewerkers van de chat zijn getrainde HBO-professionals die werkzaam zijn bij Fier. Ze hebben veel kennis en ervaring op het gebied van (online) hulpverlening bij misbruik, geweld en uitbuiting. Chat met Fier werkt samen met off- en online partners, zoals: Kindertelefoon, politie, Veilig Thuis, Centrum Seksueel Geweld (CSG), NOC*NSF, helpwanted.nl, 113-online. In de afgelopen jaren zijn er afspraken gemaakt tussen de politie en Chat met Fier over het doorverwijzen van slachtoffers van mensenhandel die op de chat komen en met de politie willen praten over hun situatie met de AVIM-eenheid in de regio waarin zij wonen.

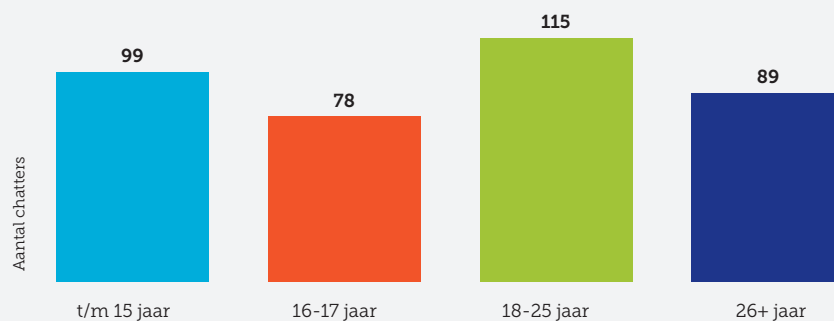
3. Jongens die slachtoffer zijn van seksueel geweld

In de periode januari 2018 tot en met december 2020 zijn in totaal 381 jongensslachtoffers op de chat gekomen om te chatten over een situatie van seksueel geweld die zij hebben meegemaakt.

Achtergrondkenmerken van de chatters

- De gemiddelde leeftijd van de slachtoffers die op de chat komen is 21,2 jaar (mediaan is 18 jaar). Het jongste slachtoffer dat is komen chatten was jonger dan 10 jaar oud en het oudste slachtoffer is 60 jaar. Ongeveer de helft was minderjarig (46%) (Figuur 1).

Figuur 1. Wat is de leeftijd van de chatters? (n = 381)

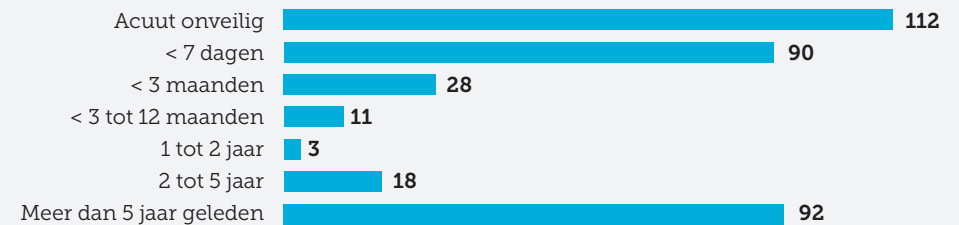
- Twee slachtoffers geven aan zich als transman te identificeren.
- Onder slachtoffers die hun seksualiteit benoemen (n = 52), gaf 40% aan heteroseksueel te zijn en 54% homoseksueel. Twee slachtoffers zijn biseksueel en één twijfelt over zijn seksualiteit.

Wat is bekend over het seksueel geweld?

- In 99% van de chatgesprekken gaat het over hands-on seksueel geweld. Hiervan hebben zes slachtoffers tevens hands-off seksueel geweld meegemaakt. Drie slachtoffers hebben enkel hands-off seksueel geweld meegemaakt. Voorbeelden van hands-off geweld die uit de chats naar voren kwamen zijn gedwongen porno kijken, ongewilde seksuele filmopnames of sextortion.

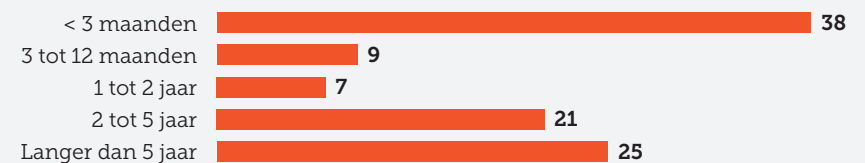
- Bijna een derde (32%) van de respondenten bevindt zich tijdens het chatten in een acuut onveilige situatie (Figuur 2). Dat betekent dat zij op het moment van chatten in een langdurige misbruiksituatie verkeren. Bij een kwart (25%) van de respondenten eindigde de geweldssituatie korter dan zeven dagen geleden en bij een kwart (26%) eindigde de geweldssituatie meer dan vijf jaar geleden.

Figuur 2. Wanneer eindigde het seksueel geweld? (n = 354)

- Drie slachtoffers geven expliciet aan dat er meerdere slachtoffers bij het seksueel geweld betrokken zijn (geweest).
- Bij 276 slachtoffers is de duur van het seksueel geweld bekend. De meeste slachtoffers beschrijven een éénmalige situatie van seksueel geweld (64%).
- Van de slachtoffers die aangeven dat het geweld langdurig aanhoudt/aanhield, duurde het bij ongeveer de helft (53%) langer dan één jaar en bij een kwart (25%) zelfs langer dan 5 jaar (Figuur 3).

Figuur 3. Hoe lang duurde het langdurige seksueel geweld? (n = 100)

- In 63 chats is aangifte ter sprake gekomen, waarvan twaalf slachtoffers zeggen aangifte te hebben gedaan of met de politie te hebben gesproken over hun misbruiksituatie. In een geval heeft het ertoe geleid dat de pleger is opgepakt, maar is niet bekend of het heeft geleid tot een veroordeling. In de andere gevallen was de zaak nog in behandeling, was het onbekend wat de aangifte heeft opgeleverd, werd er geen onderzoek gestart vanwege een gebrek aan bewijs of gaf de chatter aan niet geloofd te worden door de politie.
- Drie slachtoffers hebben ook te maken (gehad) met vrijwillige seks tegen betaling. Een van hen was minderjarig.

Casus A: Seksueel misbruik binnen het geloof¹¹

Een minderjarige jongen kwam op Chat met Fier om te chatten over een familielid dat hem seksueel misbruikte. Het betrof een gelovige familie (uit de chat blijkt niet om welk geloof het gaat) en uit het gesprek komt duidelijk naar voren wat de impact van het geloof kan zijn op een mannelijk slachtoffer van seksueel misbruik:

[Chatter]: "Ons geloof staat boven alles. Mijn ouders zijn bang dat ik van ons geloof verwijderd raak als ik met niet-gelovigen omga...]"

[Hulpverlener Chat]: Wat zou er gebeuren als dit bekend werd in de familie?

[Chatter]: Hij [pleger] zal daar geen last van ondervinden. Mijn familie vindt het verlokking en homoseksualiteit en daar geven ze mij de schuld van... Dat weegt voor hen zwaarder dan het misbruik zelf. Ik kan hem beter nog iets aandoen... daar kan ik tenminste vergiffenis voor vragen. Nu sluiten ze me het liefste op. En als het bekend wordt, wordt het nog veel erger. Met mijn cultuur gaat dit helemaal fout aflopen nu steeds meer mensen en familieleden het weten.'

Later in het gesprek vertelde de chatter dat het familielid waar het om gaat is opgepakt. Nadat de hulpverlener vertelt hoe knap het is dat hij hulp heeft gezocht, zegt de chatter het volgende:

"Ja maar wat is slechter? Geen familie en thuis meer hebben zoals nu, of ieder weekend misbruikt en vernederd worden? Mijn ouders zeggen ook dat ik het zelf heb uitgelokt. Ze noemen mij een homo en willen niets meer met mij te maken hebben. [...] Ik zit regelmatig te denken of ik mij niet beter stil had kunnen houden. Dat klinkt gek, maar ik wist echt niet hoe veel pijn het ging doen achteraf. De pijn dat mijn ouders me niet meer willen gaat nooit voorbij denk ik."

11 De casussen en quotes in het rapport zijn gebaseerd op waargebeurde verhalen. Vanwege de privacy van de chatters zijn echter geen letterlijke gesprekken benoemd.

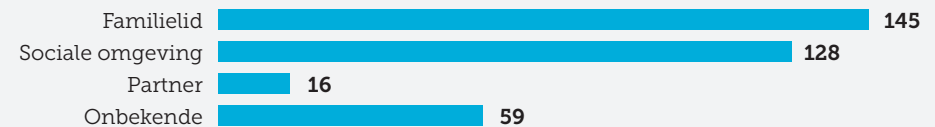
Bovenstaande quotes laten duidelijk zien dat deze jongen zich in een tweestrijd bevindt. Enerzijds heeft hij de misbruiksituatie gemeld waardoor hij uit de misbruiksituatie is gehaald. Anderzijds is de impact van het verliezen van zijn thuishaven erg groot en maakt hem dat onzeker of hij – ondanks de onveilige situatie – de juiste keuze heeft gemaakt om het misbruik te melden. Aan het eind van het gesprek benoemt de chatter wat voor impact de misbruiksituatie op hem had. Daarbij was met name sprake van self-blaming van het slachtoffer:

"Ik zie die beelden iedere keer weer voor me. Ik had veel eerder iets moeten doen. Ik had beter moeten weten. Ik ben een mietje. Ik voel me zo vernederd. Ik heb het gevoel als of mijn lichaam niet meer van mij is"

Wat is bekend over de pleger(s)?

- Meer dan drie kwart (79%) van de slachtoffers geeft aan dat er één pleger was.¹²
- Daarnaast geeft 21% aan dat het seksueel geweld door meerdere personen werd gepleegd. Het gaat daarbij om gevallen waarbij sprake was van eenmalig of langdurig seksueel misbruik door meerdere personen, maar ook om gevallen waarbij het gaat om meerdere incidenten van eenmalig of langdurig seksueel misbruik waarbij verschillende plegers betrokken waren. Voorbeelden van meerdere plegers zijn beide ouders, moeder en zus, vader en zijn vrienden of meerdere vrienden van het slachtoffer.
- In de meeste gevallen is de pleger een familielid (43%), gevolgd door iemand uit de sociale omgeving (38%; Figuur 4¹³).

Figuur 4. Wie is de pleger? (n = 338)

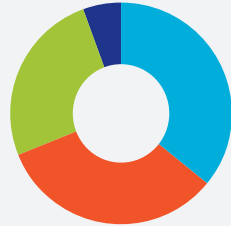
12 Totale n = 320

13 De figuur telt op tot 348, omdat 10 chatters meerdere plegers benoemen.

- Wanneer het een familielid betreft ($n = 145$), gaat het in 33% om de (biologische, stief of pleeg-) moeder, in 25% om de (biologische, stief of pleeg-) vader, en in 6% om beide (biologische, stief of pleeg-) ouders van de chatter (Figuur 5).

Figuur 5. Familielid als pleger ($n = 145$)

52	Ander familielid
48	Moeder
37	Vader
8	Beide

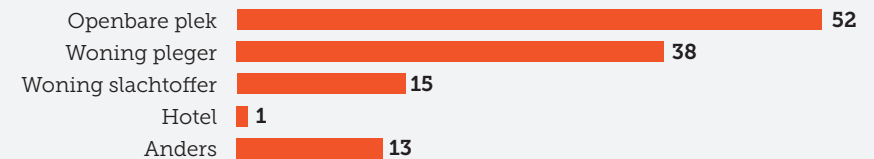
- In 17 gesprekken is de pleger iemand die het slachtoffer kent van een sportactiviteit, zoals een trainer, coach of teamgenoot.
- Veruit de meeste respondenten (90%¹⁴) geven aan dat het contact met de pleger op een fysieke wijze is ontstaan ($n = 128$). Dertien respondenten (10%) geven aan dat het contact met de pleger online is ontstaan. Vier van hen hebben hun pleger ontmoet via een datingapp, drie respondenten hebben hun pleger via een chatsite leren kennen, twee respondenten via sociale media en drie respondenten via een niet specifiek genoemde website. Vier respondenten bij wie bekend is om welk platform het gaat, hebben de pleger via Grindr ontmoet.
- Uit de gesprekken waarin naar voren kwam dat sprake is van dwang ($n = 75$), betrof het in de meeste gevallen de inzet van (dreiging van) geweld (45%) of is/was sprake van sextortion (21%).¹⁵

14 Misbruik waarbij de pleger een familielid is, is niet meegenomen in deze cijfers.

15 In 31% betrof het een andere vorm van dwang. Daarbij ging het om drogeren van het slachtoffer, dreigen om aan de buitenwereld het slachtoffer als dader te profileren of het dreigen om bijvoorbeeld geen eten, onderdak of internet meer te regelen voor het slachtoffer.

- Van de gesprekken waarin bekend is waar het seksueel geweld plaatsvond ($n = 118$), blijkt dit in 44% van de gevallen op een openbare plek te hebben plaatsgevonden. De overige locaties betreffen met name de woning van de pleger (32%), gevolgd door de woning van het slachtoffer (13%¹⁶) (Figuur 6¹⁷).

Figuur 6. Op welke locatie vond het seksueel geweld plaats? ($n = 118$)

- Vijf chatters hebben aangegeven dat zij na het seksueel geweld dat ze hebben meegemaakt onder druk zijn gezet door de plegers. Daarbij gaat het om sextortion, dreiging, chantage en stalking. Een chatter geeft bijvoorbeeld aan dat seksuele filmpjes op pornowebsites worden geplaatst als hij niet doet wat de pleger wilt.

Psychische problematieken van chatters

Op basis van een steekproef van 51 gespreken is gekeken of chatters klachten hebben benoemd in het gesprek met de hulpverleners van de chat, wat voor klachten dit waren en of daarbij eventueel sprake is van een of meerdere psychische problematiek(en).

Meer dan de helft van de chatters (57%) blijkt trauma-gerelateerde klachten te hebben. Voorbeelden die door chatters worden genoemd zijn schaamtegevoelens, lichamelijke klachten, slecht slapen, slechte concentratie of het ervaren van stress, woede, spanning en eenzaamheid. Symptomen van andere psychologische problemen kwamen weinig voor.

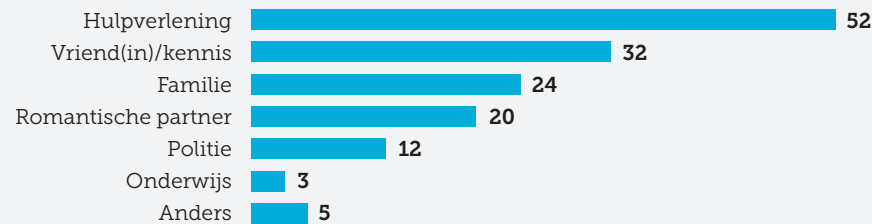
16 Misbruik waarbij de pleger een familielid binnen het gezin is (moeder, vader, broer of zus) en de locatie de woning van het slachtoffer, is het niet meegenomen in deze cijfers. Hetzelfde geldt voor de gevallen waarin het misbruik plaatsvond in de woning van de pleger.

17 De figuur telt op tot 119, omdat een chatter meerdere locaties benoemt.

First disclosure van seksueel geweld

- In 226 chats wordt duidelijk of het slachtoffer de ervaring al eens eerder had onthuld. In 50% van deze chatgesprekken spreekt de chatter voor het eerst over zijn ervaring met seksueel geweld. Dit wordt first disclosure genoemd.
- Van de 113 chatters bij wie sprake is van first disclosure, gaat het in 41 gevallen (36%) om een acuut onveilige situatie. Daarvan zijn er 36 minderjarig (88%).
- De slachtoffers die hun ervaring al eerder hebben besproken, deden dit met name met hulpverlening (47%), gevolgd door vrienden/kennissen (29%) en familie (22%; Figuur 7¹⁸).

Figuur 7. Aan wie was de eerdere disclosure? (n = 111)

Afsluiting van de chat

- Veruit de meeste slachtoffers hebben eenmalig de chat bezocht (90%, n = 383). Onder de overige slachtoffers die meerdere keren kwamen chatten valt op dat zes slachtoffers (2%) minimaal 40 keer op de chat zijn geweest.
- Dertien chatters die terugkwamen op de chat hebben aangegeven naar aanleiding van het gesprek op de chat met iemand over de (geweld)situatie gesproken te hebben. Van hen geven acht aan dit met iemand van de hulpverlening te hebben besproken. Twee respondenten geven aan het met Veilig Thuis te hebben besproken, twee respondenten met familie en twee respondenten met een vriend(in)/kennis. Ook geeft één respondent aan dat hij met iemand uit het onderwijs over de (geweld)situatie heeft gesproken.

18 De figuur telt op tot 148, omdat 37 chatters meerdere disclosures benoemen.

4. Jongens die slachtoffer zijn van seksuele uitbuiting

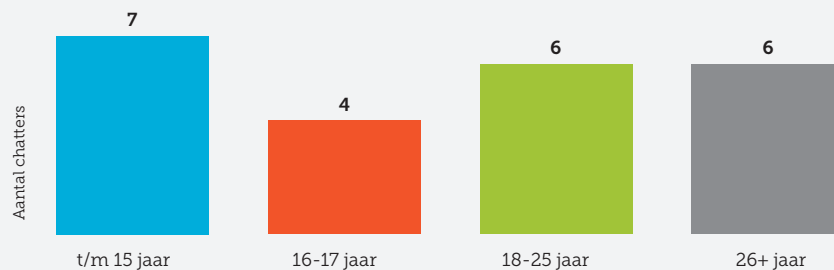
In de periode januari 2018 tot en met december 2020 zijn er in totaal 23 mannelijke bezoekers op de chat gekomen om te chatten over hun mogelijke situatie van seksuele uitbuiting.

In dit hoofdstuk is het belangrijk te benoemen dat uit de chatgesprekken niet altijd duidelijk naar voren komt of het gaat om een daadwerkelijke uitbuitingssituatie, omdat bijvoorbeeld geen duidelijkheid wordt gegeven over eventuele betaling. Waar in de resultaten 'uitbuiting(situatie)' staat, moet daarom 'mogelijke uitbuitingssituatie' worden gelezen.

Achtergrondkenmerken van de chatters

- De gemiddelde leeftijd van de mannelijke bezoekers is 20,7 jaar (mediaan is 19 jaar). De jongste chatter die in beeld komt bij de chat is negen jaar oud en de oudste chatter is 44 jaar (Figuur 8).
- Van vijftien chatters is bekend dat ze minderjarig waren tijdens de uitbuitingsperiode, van wie elf ook tijdens het chatten.

Figuur 8. Wat is de leeftijd van de chatters? (n = 23)

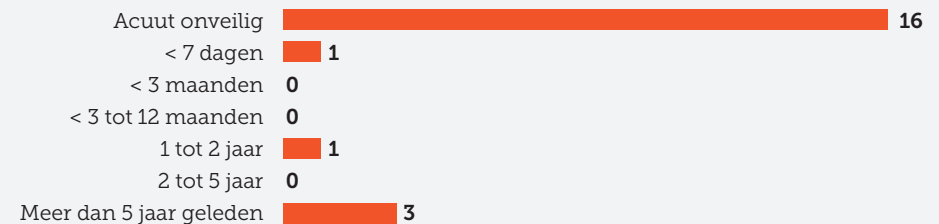

- Alle bezoekers identificeren zich als man. Geen van de bezoekers geeft aan zich als transman te identificeren.
- Van de zes chatters van wie hun seksuele geaardheid bekend is, geven vijf chatters aan heteroseksueel te zijn. Eén chatter heeft aangegeven homoseksueel te zijn.

Wat is bekend over de uitbuitingssituatie?

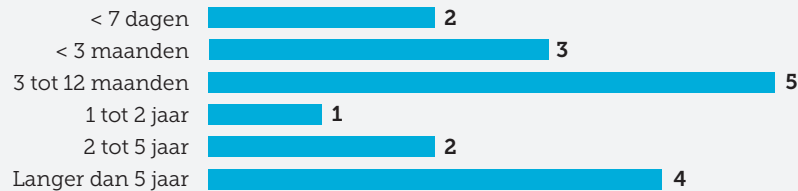
- In 22 van de 23 gesprekken betreft het hands-on seksuele uitbuiting. Bij een chatter is onbekend of het hands-on of hands-off seksuele uitbuiting betreft.
- In twaalf chatgesprekken komt naar voren dat de bezoeker van de chat onder dwang van iemand anders is gestart met sekswerk.
- Ondanks dat het in alle gevallen gaat om een (mogelijke) uitbuitingssituatie, lijkt het in een aantal gesprekken ook te gaan om een chatter die vanwege andere redenen is gestart met sekswerk maar later in een uitbuitingssituatie terecht is gekomen. Zo lijkt in vier gesprekken geld een motivatie te zijn geweest om te starten met sekswerk. In twee gesprekken lijkt drugsgebruik een reden om te starten met sekswerk. Laatstgenoemden zijn bijvoorbeeld vervolgens door de persoon die drugs voor hen regelde seksueel uitgebuit.
- Zestien chatters verkeren tijdens het chatgesprek in een acuut onveilige situatie, wat betekent dat zij op het moment van chatten worden uitgebuit (Figuur 9). Bij drie respondenten eindigde de geweldssituatie langer dan vijf jaar geleden.

Figuur 9. Wanneer eindigde de uitbuitingssituatie? (n = 21)

- Zeven van de zeventien chatters van wie bekend is hoelang de uitbuitingsperiode duurde, zijn langer dan één jaar uitgebuit (Figuur 10). Vier van hen worden zelfs langer dan vijf jaar uitgebuit, waarvan twee op het moment van chatten acuut onveilig zijn.

Figuur 10. Hoe lang duurde de uitbuitingssituatie? (n = 17)

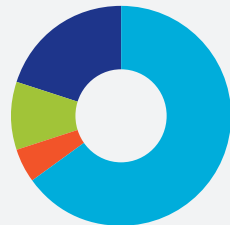
- Drie chatters hebben geprobeerd aangifte te doen. In één zaak werd een melding gedaan, één chatter zegt niet serieus te zijn genomen door de politie en in de andere zaak was het delict al verjaard.

Wat is bekend over de pleger(s) en de modus operandi?

- In vier gesprekken komt naar voren dat sprake is van meerdere plegers die de chatter hebben gedwongen tot sekswerk.
- Wanneer de persoon die op de chat komt een pleger noemt (n=18), betreft het in dertien gevallen iemand uit de sociale omgeving (Figuur 11¹⁹).

Figuur 11. Wie is de pleger? (n = 18)

- 13 Sociale omgeving
- 1 Familielid
- 2 Partner
- 4 Chatter weet niet wie de pleger is

19 De figuur telt op tot 20, omdat twee chatters meerdere plegers benoemen.

- Van de tien chatters van wie bekend is hoe zij in contact zijn gekomen met de pleger, blijkt dit in acht gevallen op fysieke wijze te zijn ontstaan. De overige twee hebben de pleger ontmoet via sociale media (Instagram) of via een chatsite (niet nader benoemd).
- In de zestien gesprekken waaruit naar voren komt dat er dwangmiddelen zijn ingezet bij de uitbuitingssituatie van het slachtoffer, gaat het in elf gevallen om de inzet van geweld en in vier gevallen om sextortion.

“Ze wilden dat ik seks had met een man. Ik heb het niet gedaan, en nadat ik hem had afgewezen gedroegen ze zich ineens anders. Er zijn daarna dingen gebeurd die ik liever niet wil vertellen. Maar de laatste keer dat ik ze heb gezien, hebben ze naaktfoto's en vervelende beelden van me gemaakt.[...] Ik ben bang dat ze mijn familie iets aan willen doen als ik niet doe wat zij willen.”

- Van een chatter is bekend op welke wijze hij in contact kwam met klanten. Hij werd via een één-op-één applicatie (WhatsApp) aangeboden aan klanten.
- Zes chatters hebben aangegeven dat de uitbuiting plaatsvond in de woning van de uitbuiters (Figuur 12²⁰).

Figuur 12. Op welke locatie vond de uitbuiting plaats? (n = 8)

- In één chatgesprek komt naar voren dat de chatter, die in een acute onveilige situatie verkeert, door de pleger op een fysieke wijze wordt gecontroleerd doordat hij niet zonder hem of iemand anders naar buiten kan. De chatter omschrijft het als volgt:

“Als hij [pleger] boos is of wanneer ik niet doe wat hij wil, neemt hij de volledige controle over me. Hij controleert alles wat ik doe: wanneer ik slaap, eet en drink. Ik moet ook drugs nemen van hem. Soms raak ik volledig in paniek en dan weet ik niet meer wat ik moet doen. Daar speelt hij op in en dan wordt mijn paniek alleen maar erger.”

20 De figuur telt op tot 9, omdat een chatter meerdere locaties benoemt.

- Vijf bezoekers van de chat spreken over de klanten met wie zij seksafspraken moesten hebben. Alle vijf geven aan dat hun klanten bekenden waren van de pleger. Een respondent geeft aan dat hij ook klanten moest ontvangen die onbekenden voor de pleger waren.
- Zeven chatters hebben aangegeven dat de pleger de klanten voor hen regelde. Bij de andere chatters is dit niet naar voren gekomen.

Casus B: Van seks tegen betaling naar seksuele uitbuiting

Een 22-jarige man is op de chat gekomen om te vertellen over zijn uitbuitingssituatie. Hij vertelt dat hij vroeger misbruikt is door zijn stiefvader en dat hij, nadat hij thuis was weggelopen, een tijdje op straat heeft geleefd. Om geld te verdienen en onderdak te krijgen heeft hij seks tegen betaling gehad. Een man bood hem vervolgens onderdak aan, waarna hij seksueel is uitgebuit door deze persoon. Tijdens het chatgesprek benoemt hij wat de impact van de uitbuitingssituatie op hem is:

“Ik ben kapot. Mijn stiefvader is ermee begonnen en die man heeft het nog erger gemaakt. Ik dacht altijd dat alleen mijn lichaam gebroken was. Vroeger was dat ook zo, toen kon ik mijn hoofd uitschakelen als mijn stiefvader iets deed. Nu breken ze niet alleen mijn lichaam, maar ook mijn geest. Hij [pleger] weet precies hoe hij mij kan breken.”

In hetzelfde gesprek komt naar voren dat er bij deze chatter, net zoals bij de chatter in Casus A, sprake is van self-blaming:

“Het is ook mijn schuld. Ik koos ervoor weg te lopen, seks voor geld te hebben en op straat te leven. Ik koos ervoor bij hem in te trekken terwijl ik wist dat er iets niet oké was. Alles wat hij me laat doen, is wat ik ken en altijd heb moeten doen. Mannen willen altijd al iets van me en ik ben daar zelf de oorzaak van.”

Psychische problematieken van chatters

Ook bij chatters waar het mogelijk gaat om seksuele uitbuiting is, voor zover dit middels de anonieme, online hulpverlening waargenomen kan worden, gekeken welke klachten de bezoekers van de chat uitten in het gesprek en of daarbij eventueel sprake is van een of meerdere psychische problematiek(en). Daarnaast komen in de gesprekken verschillende taboes naar voren.

- Bij twaalf chatters komen trauma- en stressor gerelateerde klachten uit de chat naar voren, bij vier respondenten middelen-gerelateerde en verslavingsklachten en bij vier respondenten depressieve- en stemmingsklachten. Overige psychische klachten, bijvoorbeeld met betrekking tot seksuele disfuncties, persoonlijkheidsstoornissen en dissociatieve stoornissen, komen niet in mindere mate ter sprake.

- Naast psychische klachten, bleek uit de gesprekken ook dat de chatters veelal verschillende vormen van taboes ervaren, namelijk het taboe op mannelijk slachtofferschap, het taboe op seks tegen betaling en het taboe op homoseksualiteit:

“Ik heb een vriend maar hij zou het niet kunnen begrijpen, omdat hij het niet snapt. Ik denk ook dat hij het dom en vies vindt. Ik denk niet dat hij zo'n vriend zou willen. Maar ik wil hem niet kwijt als vriend, daarom vertel ik hem dus maar niks.”

“Ik zou me dood schamen als hij [pleger] het zou vertellen tegen mensen. Ik heb dingen met zijn 'ding' gedaan, dat hoort toch niet?”

“Ik wil niet dat iemand weet wat zij met mij doen, want ik wil niet dat ze zeggen dat ik homo ben en me gaan haten door wat ik mijn eigen broer laat doen. Het maakt me te homo, dat ik seks met hen heb? Iedereen zou me vies vinden.. ik schaam me dood. Wie gelooft een hoer nou?”

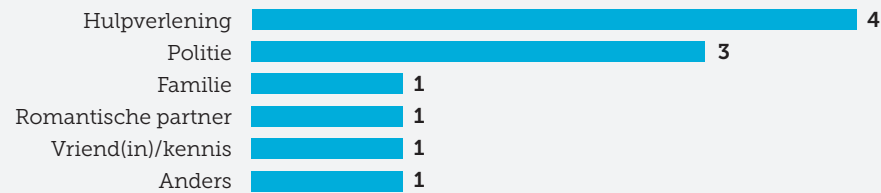
“Ik schaam me ervoor. Door wat er is gebeurd voel ik me geen man meer”

“Mijn ouders mogen dit nooit te weten komen. Ze zullen zich enorm schamen voor het feit dat juist dit ze ontgaan is. [...] Ik denk heel vaak dat mensen me niet zullen geloven. Het is te bizar. Je hoort hier nooit iets over in het nieuws”.

First disclosure van seksuele uitbuiting

- In acht chatgesprekken geeft een bezoeker expliciet aan dat hij in het chatgesprek voor de allereerste keer praat over de uitbuitingssituatie waarin hij verkeert. Dit wordt ook wel first disclosure genoemd. In zes gesprekken vertelde de chatter dat hij ook met anderen had gesproken over zijn problematiek. In vier van de zes gesprekken betrof dit in ieder geval een hulpverlener (Figuur 13²¹).

Figuur 13. Aan wie was de eerdere disclosure? (n = 6)

- Van de acht chatters bij wie sprake is van first disclosure, gaat het in zeven gevallen om een acuut onveilige situatie. Vier van hen zijn minderjarig op het moment van chatten.

Afsluiting van de chat

- Negentien van de 23 bezoekers van de chat hebben één gesprek gehad op de chat en vier bezoekers hadden meer dan één gesprek. Opvallend is dat één van hen 22 keer op de chat is gekomen en één van hen 35 keer.
- Van de twee chatters van seksuele uitbuiting van wie bekend is of zij naar aanleiding van het gesprek met iemand over de (geweld)situatie hebben gesproken, is naar voren gekomen dat er met hulpverlening, de politie en Veilig Thuis over de (uitbuitings-)situatie is gesproken.

21 De figuur telt op tot 11, omdat vijf chatters meerdere disclosures benoemen.

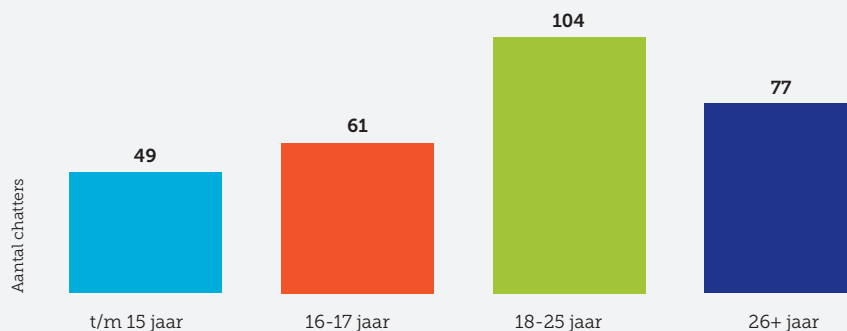
5. Een steekproef van de chats

Om inzichtelijk te krijgen met welke problematieken jongens en mannen komen chatten op Chat met Fier is een steekproef getrokken van de gehele populatie jongens en mannen die in de periode 2018 tot en met 2020 op de chat kwam chatten. De totale steekproef betrof 291 mannelijke chatters.

Achtergrondkenmerken van de chatters

- De gemiddelde leeftijd van de chatters is 22,6 jaar (mediaan is 20 jaar). De jongste chatter die in beeld komt is acht jaar oud en de oudste chatter is 67 jaar (Figuur 14).

Figuur 14. Wat is de leeftijd van de chatters? (n = 291)

- Veruit de meeste bezoekers, namelijk 277, zijn eenmalig komen chatten (95%). Opvallend is dat één respondent honderden keren op de chat is gekomen.

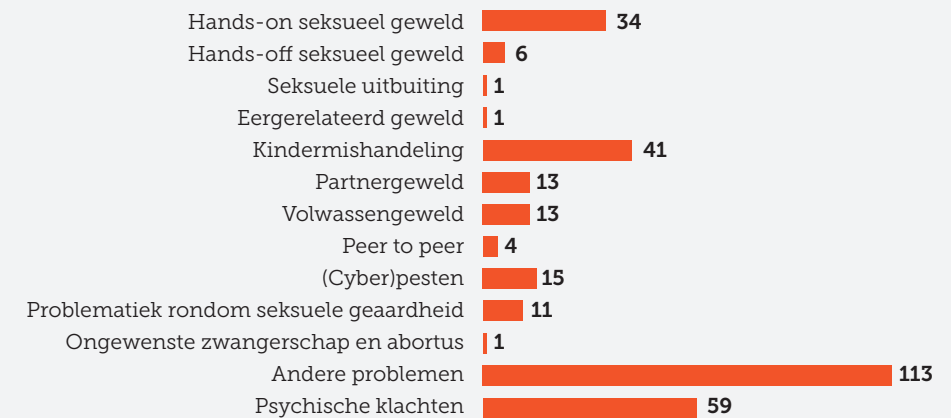
Waarom komen zij chatten?

Wanneer wordt gekeken naar welke vormen van slachtofferschap terugkomen in de chatgesprekken valt op dat in de meeste gevallen geen sprake is van direct slachtofferschap, maar dat de chatter een vraag heeft over andere problemen²² (39%) of psychische klachten (20%).

²² Hierbij kan het bijvoorbeeld gaan om radicalisering, rouwen/overlijden, problemen op school, verliefdheid/relaties, vermissing, seksualiteit, anders.

Daaropvolgend waren kindermishandeling (14%) en hands-on seksueel geweld (12%) de meest voorkomende vorm van geweld. In een gesprek ging het over seksuele uitbuiting (Figuur 15²³).

Figuur 15. Wat zijn redenen dat chatters op de chat komen? (n = 288²⁵)

Wat is bekend over het geweldsdelict?

- In 105 chats geeft de chatter aan geweld te hebben meegemaakt. Dit betreft de categorieën in Figuur 15 van Hands-on seksueel geweld tot en met (cyber)pesten.
- Wanneer het gaat om een geweldssituatie (n = 105), blijkt dat het bij meer dan twee derde (68%) van de chatters een acuut onveilige situatie betreft. Bij achttien chatters (17%) eindigde de geweldssituatie meer dan vijf jaar geleden.
- Van de 46 gesprekken waaruit blijkt hoe lang het geweld duurde, heeft 42% van de chatters aangegeven dat het geweld korter dan zeven dagen duurde. Zes chatters (13%) hebben aangegeven dat zij langer dan vijf jaar in de geweldssituatie verkeerden. Vijf van hen bevonden

²³ De figuur telt op tot 312, omdat 24 chatters meerdere vormen van slachtofferschap benoemen.

²⁴ Bij drie chatters was er onvoldoende informatie om de vorm van slachtofferschap te coderen.

zich tijdens het chatten in een acuut onveilige situatie omtrent kindermishandeling of volwassenengeweld.

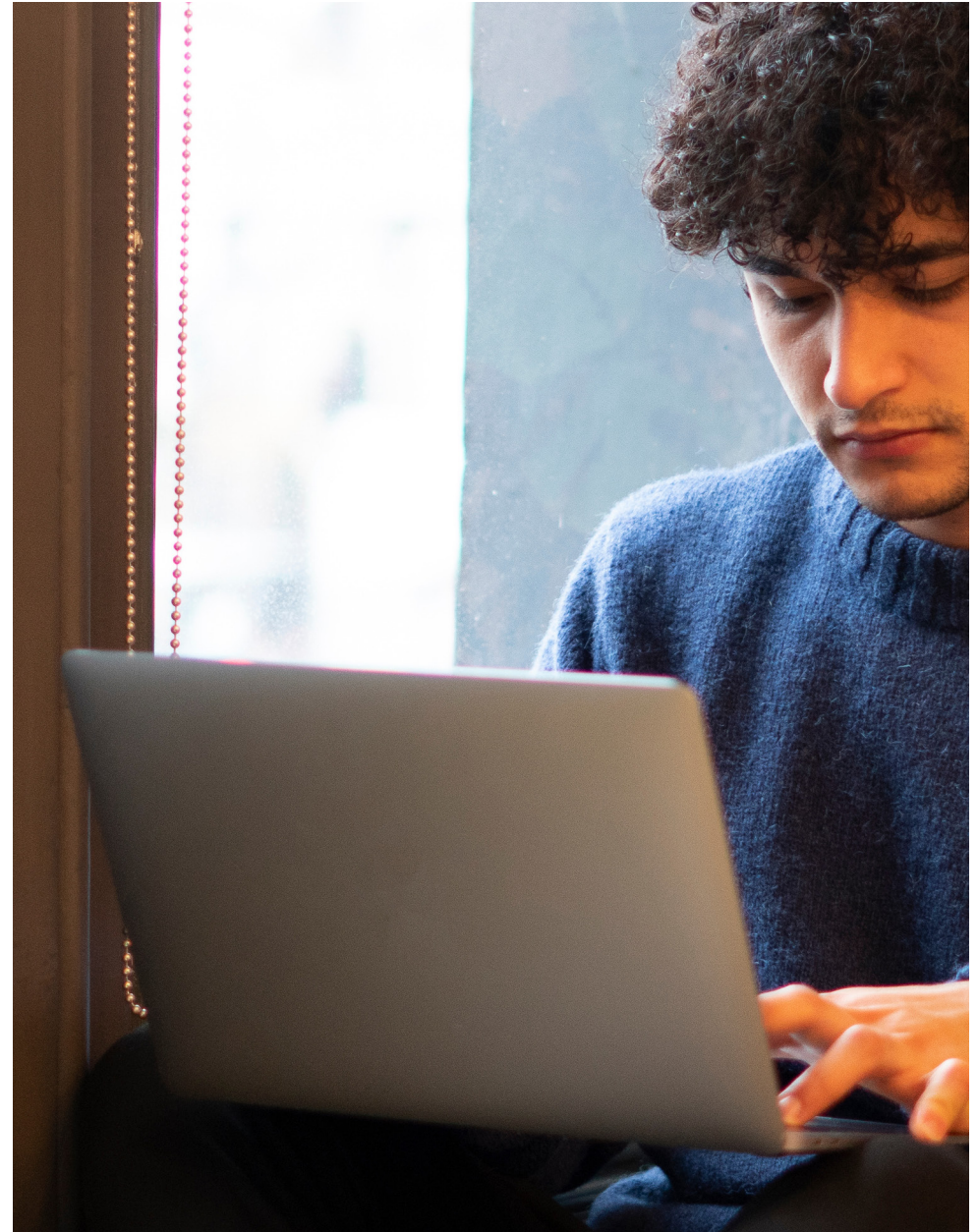
- Elf bezoekers geven expliciet aan dat zij ook nog andere slachtoffers kennen. In deze chatgesprekken gaat het om de volgende vormen van slachtofferschap: partnergeweld (kinderen zijn erbij aanwezig), kindermishandeling, hands-on seksueel geweld, volwassenengeweld, peer-to-peer geweld.

Wat is bekend over de plegers?

- In 96 chats waar een geweldssituatie wordt besproken, komt informatie over de pleger(s) naar voren. Meer dan een kwart (28%) van de bezoekers van de chat die spreken over een geweldssituatie geeft in het chatgesprek aan dat er meerdere plegers waren.
- Wanneer de persoon die op de chat komt een pleger noemt, betreft het in de meeste gevallen een familielid (45%), gevolgd door iemand uit de sociale omgeving (34%).

First disclosure

- Van de 121 gesprekken waarin naar voren komt of sprake is van first disclosure op de chat, blijkt dit in 30 gesprekken het geval te zijn (25%). In de overige 91 gesprekken vertelde de chatter dat hij al eerder met anderen had gesproken over zijn problematiek (75%). Daarbij ging het met name over een hulpverlener (55%), gevolgd door vriend(in)/kennis (20%) en familie (12%).

6. Conclusie en aanbevelingen

De afgelopen jaren zijn diverse onderzoeken verricht naar jongens die slachtoffer zijn van seksueel geweld en seksuele uitbuiting. Uit deze onderzoeken komt onder meer naar voren dat jongensslachtoffers weinig in beeld zijn en dat zij weinig gebruik maken van face-to-face hulpverlening, en mogelijk liever gebruik maken van anonieme hulp.²⁵ In dit onderzoek is getracht een beeld te krijgen van de achtergrondkenmerken en problematieken van mannen en jongens die gebruik maken van de anonieme online hulpverlening Chat met Fier. Hierbij is in het bijzonder gekeken naar jongens die aangeven het slachtoffer te zijn van seksueel geweld en seksuele uitbuiting.

6.1 Conclusie

Jongensslachtoffers op Chat met Fier

Wanneer wordt gekeken naar de algemene groep mannen en jongens die komen chatten op de chat, gaat het om jongens met een gemiddelde leeftijd van 22,6 jaar oud. Zij kwamen voornamelijk chatten over algemene problematiek zoals problemen op school en seksualiteit, maar ook over psychische problemen. De meest voorkomende vormen van geweld waar over werd gechat waren kindermishandeling en seksueel geweld. In chats waar een situatie van geweld besproken werd, was in twee derde van de gevallen het slachtoffer acuut onveilig. De plegers van de geweldssituaties waren in de meeste gevallen familieleden, wat samenhangt met de prevalentie van kindermishandeling.

Jongensslachtoffers van seksueel geweld

Naar schatting hebben in 2020 ongeveer 8.000 jongens van 16- of 17 jaar fysiek seksueel geweld meegemaakt. Van jongens jonger dan 12 jaar heeft 2.8% in 2020 fysiek seksueel geweld meegemaakt.²⁶ Het aantal aangiften onder deze groep jongens ligt zeer laag, waardoor lang niet alle slachtoffers in beeld zijn bij politie en/of hulpverleningsinstanties.²⁷ Uit eerder onderzoek blijkt al dat jongensslachtoffers van seksueel geweld te maken hebben met taboes en stigma's over hun slachtofferschap, bovenop de gevoelens van angst, schuld en schaamte en andere drempels die slachtoffers van seksueel geweld ervaren om hulp te zoeken.²⁸ Toch spraken de chatmedewerkers van Chat met Fier tussen januari 2018 en december 2020 met 381 jongens en mannen die een situatie van seksueel geweld hadden meegemaakt of waarin zij op dat moment in verkeerden. Bijna de helft van deze chatters was minderjarig op het moment van chatten

en een derde van de chatters bevond zich in een acuut onveilige situatie op het moment van chatten. De helft (50%) van deze mannen en jongens sprak op de chat voor het eerst over hun ervaringen met seksueel geweld, en hadden het daarbij over de taboes en stigma's waar zij als slachtoffer mee te maken hebben. Dit suggereert dat Chat met Fier de drempels voor het bespreken van seksueel geweld voor mannen verlaagt.

Op basis van het onderzoek lijkt de chat derhalve een veilige plek te zijn waar mannen hun angsten en gevoelens rondom hun ervaring met seksueel geweld kunnen uitspreken. Hierdoor vormt dit onderzoek een breed beeld van de karakteristieken van het seksueel geweld dat mannen meemaken. Allereerst valt op dat een derde van de jongensslachtoffers langdurig misbruik meemaakten. Vaak ging het hier om kindermisbruik. Daarnaast valt op dat de pleger in 43% van de gevallen een familielid was. Ruim de helft van de slachtoffers die een ouder als pleger aanwezen, had het over zijn (biologische, stief of pleeg-)moeder. Dat is opvallend, omdat moeders in epidemiologisch en internationaal onderzoek naar seksueel geweld vrijwel nooit naar voren komen als plegers. De kennis over deze dadergroep is daarom zeer beperkt. Meer onderzoek is nodig naar de prevalentie, karakteristieken, en beschikbare hulp voor slachtoffers van misbruik door de (stief-/pleeg-)moeder.

Jongensslachtoffers van seksuele uitbuiting

Wanneer het gaat om slachtoffers van seksuele uitbuiting, laten eerdere rapporten zien dat er een grote discrepantie bestaat tussen het aantal slachtoffers van mensenhandel dat wordt geregistreerd en het aantal daadwerkelijke slachtoffers in Nederland.²⁹ Dat geldt ook specifiek voor jongensslachtoffers van seksuele uitbuiting. Uit de recente slachtoffermonitor van de Nationaal Rapporteur Mensenhandel (NRM) blijkt dan ook dat het zicht op jongensslachtoffers van (binnenlandse) seksuele uitbuiting zeer beperkt blijft. Terwijl er geen signalen zijn dat de problematiek is afgenomen, is het aantal gemelde jongensslachtoffers van seksuele uitbuiting gedaald van 87 in 2020 naar 30 in 2021. Wat opvalt is dat met name weinig minderjarige jongens worden gemeld. Zo werden in 2021 slechts 3 minderjarige jongens gemeld als mogelijk slachtoffer van seksuele uitbuiting.³⁰

Huidig onderzoek laat zien dat online anonieme hulpverlening kan bijdragen aan het inzichtelijk krijgen van de karakteristieken van seksuele uitbuiting van jongens en mannen. Op de chat zijn in de periode 2018 tot en met 2020 23 jongens en mannen komen chatten die

25 Young, Pruett & Colvin (2018).

26 NRM (2022a)

27 De Graaf & Wijsen (2017); Bicanic & Van Minnen (2019).

28 Covers et al. (2022); Simons et al. (2021).

29 Simons et al. (2021); Van Went & Castelijn (2018).

30 CoMensha (2022).

mogelijk slachtoffer zijn van seksuele uitbuiting. Meer dan de helft van deze jongens bleek minderjarig te zijn tijdens de uitbuitingsperiode, waarvan elf op het moment van chatten in een acuut onveilige situatie zaten. Nog vijf andere meerderjarige jongens zaten op het moment van chatten in een acuut onveilige situatie. Van de jongens die op het moment van chatten werden uitgebuit, vertelde de meerderheid voor het eerst hun verhaal op de chat. Dat laat zien dat, net zoals bij seksueel geweld, de chat een veilige omgeving lijkt voor jongens om voor het eerst te spreken over hun uitbuitingssituatie.

Een aantal bevindingen valt op. Ten eerste de lange duur van de uitbuitingssituatie waarin een deel van de jongens zich bevindt. Een kleine meerderheid van de jongens blijkt tot een periode van 1 jaar te zijn uitgebuit, maar een aanzienlijk deel van de chatters wordt langer dan 2 jaar uitgebuit en paar zelfs langer dan 5 jaar. Bij een aantal jongens die meerdere jaren worden uitgebuit was ten tijde van het chatten sprake van een acuut onveilige situatie en een first disclosure, wat betekent dat zij zich al een zeer lange periode in een uitbuitingssituatie bevinden zonder dat iemand uit hun omgeving daar kennis over heeft. Ten tweede valt op dat, wanneer wordt gekeken naar de locatie van uitbuiting, dit met name plaatsvindt op minder zichtbare en controleerbare plekken, zoals de woning van de uitbuiters. Hetzelfde komt naar voren uit het onderzoek naar jongensslachtoffers binnen de prostitutie van het Centrum tegen Kinderhandel en Mensenhandel (hierna: CKM) (2021)³¹. Ook daaruit bleek dat de afspraken tussen jongensslachtoffers van uitbuiting en klanten veelal op locaties plaatsvinden waar weinig tot geen toezicht mogelijk is. Meer zicht op deze locaties is noodzakelijk, nu ook uit de meest recente slachtoffermonitor van de NRM blijkt dat het aandeel slachtoffers van seksuele uitbuiting binnen minder zichtbare sectoren ieder jaar oploopt.³²

Ten derde blijkt dat een deel van de jongens in eerste instantie op eigen initiatief gestart is met sekswerk, bijvoorbeeld om geld te verdienen om onderdak te regelen of om drugs te kunnen betalen. Vervolgens kwamen zij in een situatie terecht waarin een persoon misbruik maakte van hun kwetsbare positie, waardoor ze in een uitbuitingssituatie belandden. De plegers zijn met name personen uit de sociale omgeving van het slachtoffer en de ronseling van deze jongens vindt dan ook met name fysiek plaats. In tegenstelling tot wanneer het gaat om vrouwelijke slachtoffers, komt bij jongens niet specifiek naar voren dat (een van) de ouder(s) van de chatter de pleger is/zijn.³³

Net zoals bij jongens die slachtoffer zijn van seksueel geweld lijken gevoelens als schaamte en angst ervoor te zorgen dat slachtoffers van uitbuiting geen hulp zoeken. Deze bevindingen

komen overeen met hetgeen naar voren komt uit het onderzoek van het CKM (2021).³⁴ Ook daaruit kwam het gevoel van schaamte en angst naar voren, zoals de ervaren taboes rondom homoseksualiteit, seks tegen betaling en mannelijk slachtofferschap, waardoor zij veelal geen hulp zoeken en geen aangifte doen.

Conclusie

Hetgeen op basis van het onderzoek geconstateerd kan worden is dat anonieme online hulpverlening drempelverlagend werkt voor jongens en mannen die slachtoffer zijn (geweest) van seksueel geweld, dan wel seksuele uitbuiting. Deze anonimiteit draagt ook bij aan het inzichtelijk krijgen van de karakteristieken van seksueel geweld en uitbuiting van jongens en mannen. Daarnaast wordt in dit onderzoek bevestigd dat bij deze slachtoffers sprake is van taboes waardoor zij hun slachtofferschap niet willen of durven te bespreken en dat zij daardoor eerder anoniem hun verhaal willen delen dan face-to-face met anderen.

6.2 Aanbevelingen

De bevindingen uit dit onderzoek resulteren in vier aanbevelingen, gericht aan het kabinet en in het bijzonder aan de staatssecretarissen van Justitie en Veiligheid en van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

1. Inzetten op anonieme online hulpverlening

Het onderzoek laat zien dat de helft van de jongens op de chat voor het eerst over hun slachtofferschap van seksueel geweld of seksuele uitbuiting praat. Deze bevinding onderstreept dat een grote groep jongens hun slachtofferschap niet face-to-face durft of wil delen, maar wel op zoek gaat naar hulp. Ook leidt het ertoe dat zij veelal buiten beeld blijven bij de politie. Anonieme hulpverlening, in casu Chat met Fier, lijkt voor jongensslachtoffers van seksueel geweld en seksuele uitbuiting dus een laagdrempelige manier om te spreken over wat hen is aangedaan. Om de waarde van deze online hulpverlening te vergroten, is het ten eerste dan ook van belang om deze vorm van hulpverlening gericht onder de aandacht te brengen van deze specifieke doelgroepen, te benoemen dat zij hier terecht kunnen en wat deze hulpverlening voor hen kan betekenen. Daarbij kan worden gedacht aan gerichte (informatie)campagnes waarin mogelijkheden zoals een Chat met Fier of Chat met CSG³⁵ uitgebreid worden toegelicht.³⁶ Ten tweede is het van belang om deze vorm van hulpverlening in te bedden in de aanpak van mensenhandel en seksueel geweld van jongens. Daarbij kan worden aangesloten bij het rapport 'Onzichtbare slachtoffers van mensenhandel' (2022)³⁷, waarin wordt benadrukt dat de anonieme

31 Simons et al. (2021).

32 NRM (2022b).

33 Van Bommel & Langerak (2020) en Langerak & Van Bommel (2021).

34 Simons et al. (2021).

35 Deze wordt beheerd door Chat met Fier, maar is via de website van het CSG bereikbaar en mogelijk herkenbaarder voor slachtoffers van seksueel geweld dan Chat met Fier.

36 Zie ook Covers & Meulen (2022).

37 Covers & Meulen (2022).

online hulpverlening een structurele plek moet krijgen in de aanpak van mensenhandel. Op basis van dit rapport kan hetzelfde worden geconcludeerd als het gaat om de aanpak van seksueel geweld als het gaat om jongens en mannen. Dit leidt tot de volgende aanbeveling:

Aanbeveling 1:

- De staatssecretarissen van Justitie en Veiligheid en van Volksgezondheid, Welzijn en Sport wordt als coördinerend bewindspersonen aanbevolen te investeren in het structureel inbedden van anonieme online hulpverlening in de aanpak van seksueel geweld en seksuele uitbuiting van jongensslachtoffers.

2. Proactief signaleren van jongensslachtoffers

De tweede aanbeveling richt zich op het proactief signaleren en bereiken van jongensslachtoffers met het doel hen hulpverlening en bescherming aan te kunnen bieden. Uit het onderzoek blijkt dat er onder jongensslachtoffers sprake is van taboes en stigma's die leiden tot gevoelens van angst en schaamte en/of dat ze zichzelf niet herkennen als slachtoffer. De taboes die zij ervaren zorgen ervoor dat zij niet snel hulp zoeken of aangifte doen, waardoor zij veelal buiten beeld blijven bij hulpverlening en politie. Specifiek voor jongensslachtoffers binnen de prostitutie³⁸ geldt daarnaast dat sprake is van een zeer verborgen karakter, wat tot gevolg heeft dat instanties zoals politie en hulpverlening weinig zicht hebben op deze groep slachtoffers. Dat wordt versterkt door de locaties waar de uitbuiting plaatsvindt, namelijk op plekken waar controle of toezicht lastig is. In lijn met de opvatting dat mensenhandel een haaldelict³⁹ is, is een proactieve benadering van opsporingsinstanties en hulpverleningsinstanties dan ook noodzakelijk om deze slachtoffers effectiever te beschermen en de juiste hulp aan te bieden, evenals plegers op te sporen en te veroordelen. Daarbij kan worden aangesloten bij de rapporten 'Discretie te allen tijde' (2021)⁴⁰ en 'Onzichtbare slachtoffers van mensenhandel in 2021' (2022)⁴¹. In beide onderzoeken wordt het belang benadrukt van het investeren in het in beeld krijgen van de onzichtbare slachtoffers van seksuele uitbuiting. Kennis over deze doelgroep is noodzakelijk om te kunnen inzetten in bijvoorbeeld campagnes of onderwijs als het gaat om bewustwording, signalering en preventie van slachtofferschap, in het ontwikkelen van hulpaanbod dat past bij de behoeften van de doelgroep en in het opsporen van plegers. Het is daarbij niettemin belangrijk dat dit ook wordt verbreed naar mannen die slachtoffer worden van seksueel geweld. Aansluitend is van belang dat onderzocht wordt wat verder nodig is om met deze specifieke

38 Daarbij gaat het derhalve om slachtoffers van seksuele uitbuiting en minderjarige jongens die op eigen initiatief seks tegen betaling hebben en daarmee slachtoffer zijn van een zedendelict, namelijk seks tegen betaling met een minderjarige.

39 Een haaldelict betekent dat een strafrechtelijk onderzoek kan worden gestart zonder dat een aangifte van een slachtoffer noodzakelijk is. Mensenhandel kan dus leiden tot ambtshalve opsporing en vervolging.

40 Simons, et al. (2021)

41 Covers & Meulen (2022)

doelgroepen in contact te komen. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan een focus op jongensslachtoffers binnen het Online Outreach Programma dat momenteel wordt uitgevoerd door Spine⁴². Binnen het Online Outreach Programma wordt onder meer proactief contact gezocht met mogelijke slachtoffers mensenhandel met het doel hen passende hulpverlening aan te bieden. Dit leidt tot de volgende aanbeveling:

Aanbeveling 2:

- De staatssecretarissen van Justitie en Veiligheid en van Volksgezondheid, Welzijn en Sport wordt aanbevolen te investeren in onderzoek naar online en offline mogelijkheden tot proactieve signalering van jongens die (mogelijk) slachtoffers worden binnen de prostitutie en jongens die (mogelijk) slachtoffer worden van seksueel geweld.

3. Verbrede beeldvorming seksueel geweld en seksuele uitbuiting

Huidig onderzoek laat zien dat anonieme online hulpverlening van toegevoegde waarde is om inzicht te krijgen in de wijze waarop jongens en mannen hun seksueel slachtofferschap ervaren. Uit de resultaten komt naar voren dat er verschillende redenen zijn waarom jongens hun slachtofferschap niet bespreken met anderen. Gevoelens van schaamte, angst voor de reactie van anderen, angst voor victim blaming, zichzelf geen man meer voelen of zelfverwijt zorgen ervoor dat hun slachtofferschap onder de radar blijft. Deze drempels laten zien dat er onder de groep jongensslachtoffers mogelijk geen duidelijk beeld heerst over wat seksueel geweld en seksuele uitbuiting inhoudt, wat hun zelfidentificatie als slachtoffer hindert. Zoals uit eerder onderzoek⁴³ naar voren komt, beïnvloedt deze onduidelijkheid de bereidheid van slachtoffers om hun slachtofferschap te delen en hulp te zoeken. Het is daarom noodzakelijk dat er wordt ingezet op een realistische beeldvorming over seksueel slachtofferschap bij jongens en mannen. Deze beeldvorming dient niet alleen gericht te zijn op slachtoffers zelf, maar ook breed op de maatschappij, zoals de sociale omgeving van het slachtoffer en eerstelijns hulpverlening. Daarbij kan worden aangesloten bij het onderzoek van de Nationaal Rapporteur Mensenhandel (2022a), waarin een effectieve seksuele voorlichting op scholen als speerpunt wordt benoemd in de preventie van seksueel geweld tegen kinderen. Daarnaast kan worden gedacht aan een representatie van jongensslachtoffers in campagnes en de media, zodat slachtoffers zich kunnen herkennen en herkend kunnen worden door de omgeving. Een correcte weergave van de werkelijkheid van seksueel slachtofferschap en seksueel geweld kan bijdragen aan het verlagen van drempels om hulp te zoeken. Dit leidt tot de volgende aanbeveling:

42 Spine is een NGO die zich focust op het ontwikkelen en gebruiken van technologie in de strijd tegen mensenhandel. Zie ook Spine - Making Tech Work Against Exploitation - Spine

43 Covers et al. (2022)

Aanbeveling 3:

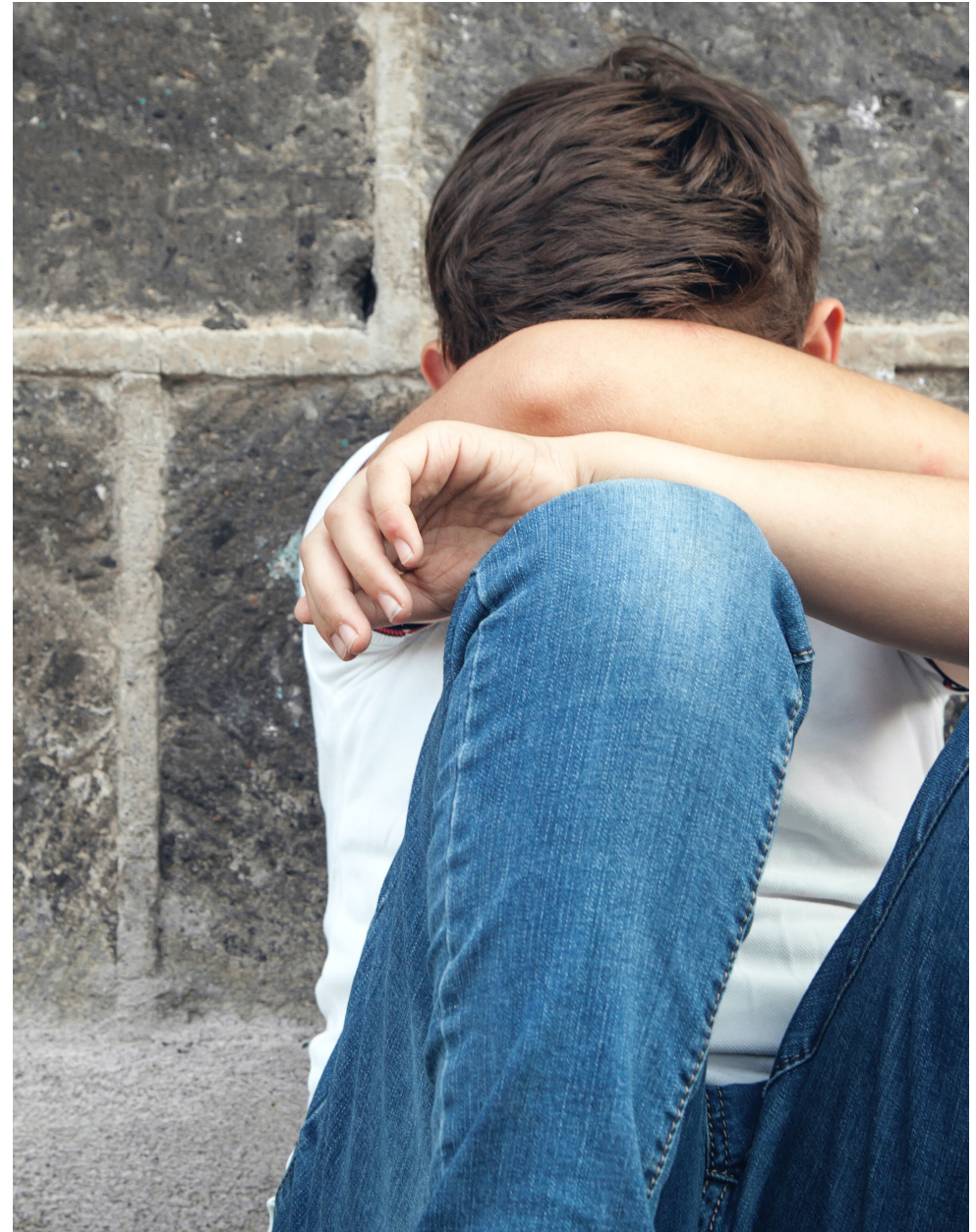
- De staatssecretarissen van Justitie en Veiligheid en van Volksgezondheid, Welzijn en Sport wordt als coördinerend bewindspersonen aanbevolen te investeren in gerichte (informatie)campagnes met een focus op een brede beeldvorming van seksueel geweld en seksuele uitbuiting bij jongensslachtoffers, waarbij tevens aandacht wordt besteed aan de mogelijkheden van anonieme online hulpverlening.

4. Vervolgonderzoek naar vrouwelijke plegers van seksueel geweld, met specifieke aandacht voor moeders als plegers

Een zorgelijke bevinding uit het onderzoek is dat de pleger van seksueel geweld jegens jongens die op de chat kwamen chatten in meer dan 40% een familielid is, waarbij het opvallend vaak gaat om een biologische-, stief- of pleegmoeder. Onderzoek naar vrouwelijke plegers, en specifiek moeders, bij jongensslachtoffers van seksueel geweld is zelden uitgevoerd en over de prevalentie is dan ook weinig bekend. Om meer zicht te krijgen op de karakteristieken van deze problematiek, de achtergronden van de slachtoffers en de plegers, en de motieven van specifiek moeders om hun zoon seksueel te misbruiken is dan ook aanvullend onderzoek nodig. Dit leidt tot de volgende aanbeveling:

Aanbeveling 4:

- De staatssecretaris van Justitie en Veiligheid wordt als coördinerend bewindspersoon aanbevolen te investeren in onderzoek naar vrouwelijke plegers van seksueel geweld, waarbij specifiek wordt gefocust op moeders als plegers.

Referenties

- Bemmel, S. van, & Langerak, D. (2020). *Onzichtbare slachtoffers van mensenhandel in 2019*. Centrum tegen Kinderhandel en Mensenhandel.
- Bicanic, I., & Van Minnen, A. (2019). Jongens en mannen als slachtoffer van seksueel geweld. *Nascholingsmagazine PsyXpert*, 5(1).
- Bullock, C., & Beckson, M. (2011). Male victims of sexual assault: Phenomenology, psychology, physiology. *The Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law*, 39(2), 197-205.
- CoMensha (2022). *Mensenhandel in Nederland. Het beeld van 2021*. Coördinatiecentrum tegen Mensenhandel.
- Covers, M., Noteboom, F., Dam, A.-J. & Bicanic, I. (2022). *Drempels voor disclosure van seksueel geweld in anonieme online hulpverlening*. Centrum Seksueel Geweld.
- Covers, M. & Meulen, P. (2022). *Onzichtbare slachtoffers van mensenhandel in 2021*. Centrum tegen Kinderhandel en Mensenhandel.
- De Graaf, H. & Wijsen, C. (2017). *Seksuele gezondheid in Nederland*. Delft: Uitgeverij Eburon.
- Dorahy, M. J., & Clearwater, K. (2012). Shame and guilt in men exposed to childhood sexual abuse: A qualitative investigation. *Journal of Child Sexual Abuse*, 21, 155-175.
- Elliot, D., Mok, D., & Briere, J. (2005). Adult sexual assault: Prevalence, symptomatology, and sex differences in the general population. *Journal of Traumatic Stress*, 17, 203-211.
- Langer, M., Paul, N., & Belkind, U. (2020). LGBTQIA+ Youth and Human Trafficking. In K. Titchen & E. Miller (Eds.), *Medical perspectives on human trafficking in adolescents. A case-based guide* (pp. 179-196). Switzerland: Springer Nature Switzerland.
- Langerak, D. & Bemmel, S. van, (2021). *Onzichtbare slachtoffers van mensenhandel in 2020*. Centrum tegen Kinderhandel en Mensenhandel.
- Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2017). *Slachtoffermonitor mensenhandel 2012-2016*. Den Haag: BNRM.
- Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2018). *Slachtoffermonitor mensenhandel 2013 – 2017*. Den Haag: BNRM.
- Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2022a). *Slachtoffermonitor seksueel geweld tegen kinderen 2017-2021*. Den Haag: BNRM.
- Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen (2022b). *Slachtoffermonitor mensenhandel 2017-2021*. Den Haag: BNRM.
- Simons, E.I., Bemmel, S. van, Noteboom, F., Went, D. Van, Castelijin, H. & Akker, G. Van den, (2021). *'Discretie te allen tijde'*. Centrum tegen Kinderhandel en Mensenhandel.
- Studzinska, A. M., & Hilton, D. (2017). Minimization of male suffering: Social perception of victims and perpetrators of opposite-sex sexual coercion. *Sexuality Research and Social Policy*, 14(1), 87-99.
- Von Hohendorff, J., Habigzang, L. F., & Koller, S. H. (2017) "A boy, being a victim, nobody really buys that you know?": *Dynamics of sexual violence against boys*. *Child Abuse & Neglect*, 70, pp. 53-64.
- Young, S., Pruett, J., & Colvin, M. (2018). Comparing help-seeking behavior of male and female survivors of sexual assault: A content analysis of a hotline. *Sexual Abuse: Journal of Research and Treatment*, 30(4), 454-474.

Bijlage - definities

Pleger

- Familielid - Dit betreft elke genoemde pleger die familie is van het slachtoffer, behalve wanneer dit de (ex-)partner is. Vader, moeder, broers, zussen, ooms en tantes, e.d. vallen allemaal onder deze categorie.
- (Ex-)partner - Dit betreft elke genoemde pleger die in een romantische relatie is, of is geweest, met het slachtoffer.
- Sociale omgeving - Dit betreft elke genoemde pleger die direct onderdeel uitmaakt van de sociale omgeving van het slachtoffer, maar geen familielid of (ex-)partner is. Hierbij kan gedacht worden aan vrienden, kennissen, docenten, buurtgenoten, e.d.

Vormen van geweld

- Seksuele uitbuiting - Er is sprake van seksuele uitbuiting wanneer een persoon wordt gedwongen tot het verrichten van seksuele diensten tegen betaling waarbij het verdiende geld, diensten of middelen dienen te worden afgestaan aan zijn/haar uitbuiters. Hiervan kan zowel fysiek als digitaal sprake zijn.
- Seksueel geweld - Bij seksueel misbruik (geweld) is sprake van elke vorm van gedwongen niet-fysiek/fysiek contact tussen slachtoffer en pleger.
- Seks tegen betaling - Van seks tegen betaling is sprake wanneer een persoon vrijwillig seksuele diensten/handelingen tegen betaling verricht.

Vorm seksueel geweld

- Hands-on - Bij hands-on seksueel geweld is er sprake van elke vorm van gedwongen/onvrijwillig fysiek seksueel contact tussen slachtoffer en pleger. Voorbeelden hiervan zijn aanranding en verkrachting.
- Hands-off - Bij hands-off seksueel geweld is er sprake van elke vorm van gedwongen/onvrijwillig niet-fysiek seksueel contact tussen slachtoffer en pleger. Voorbeelden zijn (gedwongen) webcamseks, grooming, ongewilde sexting, maar óók het tonen of verrichten van seksuele handelingen tegen de wil in, of tonen van pornografie van een persoon onder de zestien.

Dwangmiddelen

- Sextortion - Wanneer een slachtoffer zelf of iemand uit zijn of haar omgeving aangeeft dat er sprake is van chantage met seksueel expliciet materiaal en dit wordt ingezet door de pleger om het slachtoffer seksueel of crimineel uit te buiten.
- Middelenafhankelijkheid - Wanneer een slachtoffer zelf, of iemand uit zijn of haar omgeving, aangeeft dat er sprake is van afhankelijkheid van verdovende middelen (drugs of alcohol) en dit wordt ingezet door de pleger om het slachtoffer seksueel of crimineel uit te buiten.

- Laag verstandelijke beperking (LVB) - Wanneer een slachtoffer zelf of iemand uit zijn of haar omgeving aangeeft dat er sprake is van een laag verstandelijke beperking.
- Leeftijdverschil - Wanneer er een machtsverhouding bestaat tussen de pleger en het slachtoffer door een groot leeftijdsverschil. Een groot leeftijdsverschil is aangemerkt wanneer dader en slachtoffer zich in een andere levensfase bevinden (bijvoorbeeld volwassen dader en een puber). Indien er sprake is van 17 en 19 jaar, is dit bijvoorbeeld niet als zodanig gecodeerd.
- Inwonend - Wanneer een slachtoffer zelf, of iemand uit zijn of haar omgeving, aangeeft dat het slachtoffer inwoont bij de dader en het huis moet verlaten wanneer niet wordt meegewerkt aan het hebben van seks met derden en/of het plegen van criminele feiten.
- (dreiging met) Geweld - Wanneer een slachtoffer zelf of iemand uit zijn of haar omgeving aangeeft dat de dader seksueel, fysiek, verbaal of psychisch geweld gebruikt tegenover het slachtoffer, of hiermee dreigt, om het slachtoffer te dwingen tot seks met derden en/of het plegen van criminele feiten.
- Financiële afhankelijkheid - Wanneer een slachtoffer zelf of iemand uit zijn of haar omgeving aangeeft dat er sprake is van financiële afhankelijkheid en dat het slachtoffer zich niet in primaire levensbehoeften, zoals eten en kleding, kan voorzien zonder ondersteuning van de dader.
- Liefdesrelatie - Wanneer sprake is van een (schijn)romantische relatie tussen het slachtoffer en de pleger die wordt ingezet om het slachtoffer uit te buiten, dan wel seksueel te misbruiken.
- Misleiding - Wanneer een onjuiste voorstelling van zaken door de pleger wordt ingezet om het slachtoffer uit te buiten, dan wel seksueel te misbruiken.
- Anders - Dit zijn alle dwangmiddelen die voorkomen in de chatgesprekken, maar niet in één van bovenstaande categorieën passen.

Overig

- First disclosure - Wanneer een slachtoffer voor de eerste keer met iemand praat over de mensenhandelsituatie.
- Acuut onveilig - Wanneer het slachtoffer zich ten tijde van het eerste chatgesprek nog in een onveilige situatie bevindt en de verwachting is dat het geweld, indien er geen interventie plaatsvindt, niet zal stoppen.